

تأملی بر وضعیت سبک زندگی اسلامی - ایرانی دانشجویان دانشگاه شهید مدنی

## آذربایجان

### Islamic-Iranian Lifestyle of Students of Azerbaijan Shahid Madani University

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۰/۶/۲۲، تاریخ ارزیابی: ۱۴۰۰/۱۲/۲۲، تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۱/۱/۲۹

 [20.1001.1.25382241.1401.13.26.8.1](https://doi.org/10.25382/241.1401.13.26.8.1)

Dr. S.Asadian, N.Heidari Kaljeh

سیروس اسدیان<sup>۱</sup>؛ نیر حیدری کلجه<sup>۲</sup>

**Abstract:** The purpose of this study was to examine the status of Islamic-Iranian lifestyle among Azarbaijan Shaid Madani University students. The research method was descriptive. The statistical society of this research included all students of the Azarbaijan Shahid Madani University (n=6089). From this population, a sample of 361 students were selected based on Morgan table by stratified random sampling. To collect information and data a researcher-made Islamic-Iranian lifestyle questionnaire was used. In addition, one sample t-test, independent t-test and ANOVA test were used to analyze the collected data. The results showed that the students' knowledge about Islamic-Iranian lifestyle is appropriate and desirable. In addition, their attitude and belief about Islamic-Iranian lifestyle was also in a desirable condition. But there was no suitable situation regarding the functioning and acting on the Islamic-Iranian lifestyle. In other words, despite their knowledge about the Islamic-Iranian lifestyle and also having a positive attitude towards this issue, in their personal life, they don't pay much attention to this education (Islamic-Iranian lifestyle). Also, in another part of the research, the findings revealed that the average score of knowledge, attitude and performance of female students was higher than the average of male students' score the results also the average Islamic-Iranian lifestyle scores were higher among master students than Ph.D. and undergraduate students. Therefore, while emphasizing the importance of expanding the level of students' knowledge and information, as well as paying attention to the creation and development of more desirable attitudes about the Islamic-Iranian lifestyle as the main driving force of students' movement in this direction, the causes and factors affecting the weakness of students' performance should be investigated more closely and potential damages should be identified and finally, universities should review their cultural programs according to these findings.

**Keywords:** lifestyle, Islamic-Iranian lifestyle, curriculum

**چکیده:** هدف پژوهش حاضر بررسی وضعیت سبک زندگی اسلامی - ایرانی در بین دانشجویان دانشگاه شهید مدنی آذربایجان بود. روش تحقیق توصیفی از نوع پیمایشی بود. جامعه آماری پژوهش شامل کلیه دانشجویان دانشگاه شهید مدنی آذربایجان به تعداد ۶۰۸۹ نفر بود. از این جامعه نمونه‌ای به حجم ۳۶۱ نفر براساس جدول مورگان به روش نمونه گیری تصادفی طبقه‌ای انتخاب شدند. برای جمع آوری اطلاعات پژوهش از پرسشنامه محقق ساخته سبک زندگی اسلامی - ایرانی استفاده شد. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از تحلیل واریانس یک‌راهه و آزمون‌های t تک نمونه‌ای و t مستقل در نرم افزار SPSS انجام گرفت. نتایج نشان داد که دانش و اطلاعات دانشجویان پیرامون سبک زندگی اسلامی - ایرانی مناسب و مطلوب است. علاوه بر این نگرش و باور آنان در رابطه با سبک زندگی اسلامی - ایرانی نیز در وضعیت مطلوبی قرار داشت. اما در بعد عملکرد و عمل به سبک زندگی اسلامی - ایرانی، وضعیت مطلوبی وجود نداشت. به عبارت دیگر علی رغم دانش و اطلاعات آنان پیرامون سبک زندگی اسلامی - ایرانی و همچنین داشتن نگرش مطلوب به این موضوع، اما در زندگی شخصی خیلی به این آموزه ها عمل نمی کنند. همچنین در بخش دیگری از تحقیق، یافته ها نشان داد که میانگین نمره دانش، نگرش و عملکرد دانشجویان دختر بیشتر از میانگین نمره دانشجویان پسر است و میانگین نمره سبک زندگی اسلامی - ایرانی در بین دانشجویان مقطع کارشناسی ارشد بیشتر از مقاطع کارشناسی و دکتری بود. بنابراین ضمن تاکید بر اهمیت گسترش سطح دانش و اطلاعات دانشجویان و همچنین توجه به ایجاد و توسعه بیش از پیش نگرش های مطلوب پیرامون سبک زندگی اسلامی - ایرانی به عنوان نیروی محرک اصلی حرکت دانشجویان به این سمت، باید علل و عوامل مؤثر بر تضعیف بعد عملکرد دانشجویان مورد بررسی و کنکاش دقیق تر قرار گیرد و آسیب های احتمالی شناسایی گردند و دانشگاه ها با توجه به این یافته ها برنامه های فرهنگی خود را مورد بازنگری قرار دهند.

**کلمات کلیدی:** سبک زندگی، سبک زندگی اسلامی - ایرانی، برنامه درسی.

<sup>۱</sup> . دانشیار رشته مطالعات برنامه درسی، دانشکده علوم تربیتی و روان شناسی، دانشگاه شهید مدنی

آذربایجان(نویسنده مسئول) [dr.sasadian@gmail.com](mailto:dr.sasadian@gmail.com)

<sup>۲</sup> . دانش آموخته کارشناسی ارشد رشته مطالعات برنامه درسی، دانشگاه شهید مدنی آذربایجان

ما امروزه در جامعه ای زندگی می کنیم که تفاوت های سبک زندگی میان والدین و فرزندان بعضاً به شکل تعارض گونه ای نمود پیدا می کند و عدیده مشکلاتی را برای خانواده و جامعه پدید می آورد. در واقع این پدیده که برخی از آن تحت عنوان شکاف بین نسلی یاد می کنند، قدمتی بسیار طولانی دارد که در حالت معمول، امری طبیعی به حساب می آید و چندان نگران کننده به نظر نمی رسد. اما در مقاطع زمانی خاص، اختلافات حدود و معیارهای رایج را بر هم ریخته و ابعاد، گستره و شدت آن به حدی می رسد که دغدغه خاطر متخصصان و توده مردم را فراهم می آورد. جامعه اسلامی ایران نیز مانند همه جوامع در دهه های اخیر به دلایل مختلف دچار دگرگونی هایی در ابعاد مختلف سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی به ویژه سبک زندگی افراد جامعه شده است. از طرفی هم، مفاهیمی از قبیل جهانی شدن و عصر ارتباطات بر شدت این موضوع افزوده و موجب شده که خانواده ها شاهد انواع الگوهای هویتی - ارزشی و شخصیتی باشند (مجلس آذر، غفاری و ناطقی، ۱۴۰۰). لذا به تدریج شاهد تفاوت هایی در سبک زندگی فرزندان و خانواده ها هستیم که بعضاً در تعارض با هنجارها، عقاید و باورهای دینی و عرفی کشور می باشد. اما این که سبک زندگی چیست و چه تصویری از آن می تواند صحیح باشد و مبنای کارهای علمی و تحقیقاتی قرار گیرد، نیازمند بررسی و تعمق بیشتری است.

می توان ادعان داشت که با رجوع به ادبیات تخصصی این حوزه تعاریف و برداشت های مختلف و بعضاً متفاوتی از این مفهوم وجود دارد. برخی سبک زندگی را بر اساس رفتارهای قابل بروز و مشاهده از انسان تعریف نموده اند و عمده تمرکز آنان بر تظاهرات بیرونی این رفتارهاست و تفکرات و نگرش های پیرامون این رفتارها را خیلی مورد توجه قرار نمی دهند. البته این دسته از متخصصان به کلی منکر تفکرات متصل به این رفتارها نمی شوند، بلکه صرفاً رفتار را به عنوان شاخص سبک زندگی در نظر می گیرند. دسته دیگر؛ در تعریف سبک زندگی تمرکز خود را هم بر رفتار و هم به پدیده های ذهنی حامی این رفتارها معطوف داشته اند و به نوعی نگاهی روان شناختی به پدیده سبک زندگی دارند. اما دسته سوم متخصصان در تعریف خود از سبک زندگی به قدرت نمادها اشاره می کنند. به عبارت دیگر؛ سبک زندگی مجموعه ای نمادها است که نقش مهمی در فرایند کسب وجهه اجتماعی ایفا می کنند. مشخصه بارز این دیدگاه پیرامون سبک زندگی، سازوکارهای تایید است، به این معنی که نمادها، بازتاب کننده واقعیتی که ادعا می کنند، نیستند، بلکه سازوکارهای تایید این مدعا را مشروعیت می بخشند (حسن زاده، ۱۳۹۹).

برای اولین بار عبارت سبک زندگی را آلفرد آدلر (۱۹۲۹) مورد استفاده قرار داد. از نظر او سبک زندگی حاوی مؤلفه هایی همچون سلامتی و ظاهر، وضعیت اجتماعی - اقتصادی خانواده،

1. Alfred Adler

تأملی بر وضعیت سبک زندگی اسلامی - ایرانی ...

مسائل حوزه فرزندپروری، نظام خانواده و نقش جنسیتی بود. از دیدگاه مکاتب فکری غربی غالباً عمده تمرکز و توجه معطوف به خود رفتار می شود و اندیشه و نیتی که رفتار بر مبنای آن شکل می گیرد، مورد توجه واقع نمی شود، این در حالی است که در اسلام همواره نیت رفتار مورد توجه بوده است (کرمی، ۱۴۰۰). بنابراین؛ ناگفته پیداست که در زمینه سبک زندگی تضادی جدی بین فرهنگ غرب و فرهنگ اسلامی - ایرانی وجود دارد و تعریفی که فرهنگ ما از زندگی و خوب و بد آن دارد، درست در نقطه مقابل فرهنگ غربی قرار گرفته است که بر مبنای مکتب اومانیسم استوار است (ولی زاده، ۱۳۹۲). در این میان یکی از تفاوت‌های سبک زندگی اسلامی با سبک‌های دیگر زندگی این است که در قلمروهایی چون جامعه‌شناسی، مدیریت، روانشناسی بالینی و غیره - که بحث سبک زندگی در آن‌ها نیز مطرح است - فقط به رفتاری خاص می‌پردازند و با نیت، تفکرات و عواطف ارتباط مستقیم برقرار نمی‌کنند. اما سبک زندگی اسلامی، به این دلیل که مبتنی بر دین مقدس اسلام است، نمی‌تواند با این گونه مسائل بی‌ارتباط باشد. بر این اساس هر رفتاری که بخواهد مبنای اسلامی داشته باشد، باید حداقل‌هایی از شناخت و عواطف اسلامی را پشتوانه خود قرار دهد (کاویانی، ۱۳۸۸). همواره ادیان آسمانی به ویژه دین مقدس اسلام، الگوهایی را برای زیسب بهتر انسان در این جهان تعریف می‌کنند که همسو و هم جهت با نظام توحیدی دین اسلام و برگرفته از قرآن کریم و سیره رفتاری پیامبران (ص) و امامان (ع) می‌باشد. این الگوها به نیازهای انسان در این دنیا توجه کرده و همواره در راستای برآورده کردن آنها چارچوب و روش‌هایی را هم پیشنهاد داده است (جمشیدی پور، عبدی پور، ۱۴۰۰).

با تامل در ارزش‌ها و سبک زندگی افراد جامعه ایرانی، می‌توان گفت موضوع سبک زندگی اسلامی - ایرانی از جمله مباحث و موضوعاتی است که چندان مورد توجه واقع نشده است (سیاح‌ورگ و همکاران، ۱۳۹۳) و از طرفی هم جامعه کنونی ما نتوانسته است میان باورهای بنیادین و ارزش‌های اصیل اسلامی از یک سو و سبک زندگی خود در حوزه‌های مختلف اجتماعی، ارتباط معنادار و وثیق ایجاد کند (شریفی، ۱۳۹۱). می‌توان ادعا کرد که یکی از عوامل مهم در شکل‌گیری چنین وضعیتی نامناسبی در کشور، ناشی از ضعف کارکردها و برنامه‌های درسی نظام آموزشی است. عمده توجه برنامه‌های درسی کشور هم قبل از دانشگاه و هم در دانشگاه‌های کشور حول محور موضوعات درسی علمی می‌چرخد و تمام دغدغه نظام آموزشی انتقال دانش بشری در این جعبه‌های دانش به یادگیرندگان و رشد و توسعه حوزه شناختی است (اسدیان، ۱۳۹۶). لذا متأسفانه کمتر به مسائل و موضوعاتی که جنبه عملی و مهارتی دارند و به نوعی به زندگی واقعی آنان ارتباط پیدا می‌کند، پرداخته شده است و به نوعی مورد غفلت واقع شده‌اند.

بنابراین؛ با توجه به رسالت نظام‌های آموزشی در تعلیم و تربیت انسان‌های کامل، جامع‌نگری به برنامه درسی و توجه به ابعاد مختلف تربیتی در آن ضروری می‌نماید. با این حال در گستره نظام آموزشی کشور خود با موضوعاتی و مسائلی مواجه هستیم که در برنامه های درسی رسمی مورد غفلت واقع شده‌اند و ذیل مفهوم برنامه درسی مغفول قرار می‌گیرند (فتحی واجارگاه، ۱۳۹۴). برنامه درسی مغفول؛ عبارت است از آنچه تعمداً یا نا آگاهانه در برنامه درسی از قلم افتاده است (فتحی واجارگاه، ۱۳۹۴؛ ۶۹) و آن چیزی است که می‌توانست در برنامه درسی رسمی قرار بگیرد؛ اما به علت غفلت و عادت از حوزه ی هست‌ها حذف شده است (آیزنر، ۱۹۹۸). با توجه به نقش تعلیم و تربیت در شکل‌دهی به سبک زندگی افراد جامعه که همواره از سوی رهبر معظم انقلاب مورد تأکید قرار گرفته است، به نظر می‌رسد سبک زندگی اسلامی - ایرانی در ذیل موضوعات مورد غفلت در برنامه درسی نظام آموزشی ما قرار گرفته است. البته فقدان برنامه درسی رسمی در راستای سبک زندگی اسلامی - ایرانی عرصه را برای نفوذ فرهنگ و سبک زندگی بیگانه که همواره تضاد جدی با فرهنگ اسلامی دارد فراخ‌تر می‌کند (ولی زاده، ۱۳۹۲). این در حالی است که غفلت از مسئله سبک زندگی، می‌تواند خسارت‌های جبران ناپذیری بر پیکره جامعه وارد کند؛ زیرا وقتی ما نتوانیم میان شیوه زندگی و باورها و ارزش‌های خود ارتباط برقرار کنیم، ممکن است از باورها و ارزش‌های خود فاصله گرفته و حتی آنان را ناکارآمد تلقی کنیم (شریفی، ۱۳۹۱).

اهمیت این مسئله در بستر دانشگاه به مراتب بیشتر نیز هست چرا که از این سیستم به‌عنوان نهاد جامعه‌پذیری یاد می‌شود. در واقع دانشگاه در دنیای مدرن، جایگزین بسیاری از نهادهای جامعه‌پذیری شده که در گذشته وجود داشته‌اند. اما امروزه بسیاری از کارکردهای این نهادها به دانشگاه انتقال پیدا کرده و این امر به صورت سلسله مراتب به رده‌های بعدی هم کشیده شده است. این در حالی است که بر اساس تحقیقات صورت گرفته، وضعیت سبک زندگی در کشور با انتظارات دینی و هنجاری جامعه ایران فاصله دارد (حسین زاده فرمی، ۱۳۹۳) و تعداد بی شماری از مطالعات، نشان از تأثیر جبران ناپذیر غفلت از سبک زندگی اسلامی ایرانی و ترویج سبک زندگی غربی در بین جوانان و دانشجویان دارد. به عنوان نمونه می‌توان به نتایج تحقیقات انجام شده توسط برخی پژوهشگران اشاره کرد که حاکی از افزایش آسیب‌های اجتماعی در کشور همچون گرایش به برقراری روابط ناسالم، ابتلاء به مواد مخدر و غیره در بین جوانان و دانشجویان (عبداللهی، ۱۳۹۵) مدگرایی و آثار زبان بار آن به عنوان یکی از پیامدهای سبک زندگی غربی (رحیمی نراقی و همکاران، ۱۳۹۹)، افزایش آمار طلاق و فروپاشی هرچه بیشتر خانواده‌ها در پی گسترش سبک زندگی غربی (باوندپور، ۱۳۹۴) می باشد. در نقطه مقابل

1. null curriculum

2. Eisner

تأملی بر وضعیت سبک زندگی اسلامی - ایرانی ...

تحقیقات نشان داده‌اند که دینداری سبب محافظت نوجوانان و جوانان در برابر اعمالی مانند مصرف دخانیات، نوشیدن الکل، مصرف مواد افیونی، برقراری رابطه نامتعارف و ... است (نونماکر و همکاران، به نقل از عبداللهی، ۱۳۹۵). همچنین دینداری با افزایش شادکامی در بین دانشجویان (قمری، ۱۳۸۸) و با افزایش رضایت از زندگی (لیم و پوتنام، ۲۰۱۰) همراه است. همچنین التزام عملی به عقاید اسلامی با گرایش دانشجویان نسبت به مواد مخدر، رابطه منفی و معناداری دارد (خوش طینت، ۱۳۹۱).

بنابراین سبک زندگی اسلامی - ایرانی، آغاز و مقدمه‌ای برای تمدن سازی نوین اسلامی و در نهایت تحقق پیشرفت و توسعه اسلامی - ایرانی است. پیروی از سبک زندگی اسلامی و درونی سازی آن در بطن جامعه، آغازی برای اجرای اصول دینی و تحقق آرمان‌ها و اهداف دین اسلام در جامعه است (آقا باقری، ۱۳۹۳). برای تثبیت جامعه اسلامی با تمامی خصوصیات و شاخص‌های مربوط به خود، باید شیوه و سلوک زندگی اسلامی نیز در بطن جامعه درونی شود؛ بدین معنا که اصول و احکام دینی، زمانی می‌تواند به‌طور کامل در جامعه اجرا شود که سبک زندگی اسلامی در بین اعضای جامعه گسترش یابد. اگر الگوها و شیوه‌های زندگی بیگانه در جامعه وجود داشته باشد؛ مانعی مهم در مسیر تشکیل جامعه اسلامی و اجرای اصول دینی خواهد بود؛ زیرا ارزش‌ها و هنجارهای غیر اسلامی با فرهنگ و باورهای رایج در جامعه منافات دارد. از سوی دیگر، تحقق اصول و آرمان‌های دینی در جامعه، زمینه‌ای برای گسترش سبک و نوع زندگی در جامعه است و این دو مکمل همدیگر محسوب می‌شوند. سبک و سلوک زندگی، متن تمدن سازی نوین اسلامی را تشکیل می‌دهد (دالوندی و همکاران، ۱۳۹۱).

تاثیرگذاری در سبک زندگی افراد، اصلاح سبک زندگی موجود و نهادینه کردن سبک زندگی اسلامی - ایرانی به عنوان سبک زندگی مطلوب، لاجرم در سه بعد دانش، نگرش و عملکرد اتفاق می‌افتد (حامدی فر و صادقیان، ۱۳۹۸). دانش مجموعه‌ای قابل‌بازایی از اطلاعات تأیید شده است (هاشمیان و منهج، ۱۳۸۶) و طبق طبقه بندی بلوم و همکاران (۱۹۵۶) دانش سطحی از هدف‌های حوزه شناختی را تشکیل می‌دهد که عبارت است از تکرار پاسخ‌هایی که قبلاً در موقعیت یادگیری آموخته شده‌اند. نگرش نیز طبق تعریف نونل،<sup>۲</sup> (۲۰۰۵) عبارت است از تمایل به عکس العمل. در نهایت عملکرد نیز همان محصول یادگیری است (سیف، ۱۳۹۲). با نگاهی به یادگیری‌هایی که در طول دوران تحصیل خود داشته‌ایم، متوجه خواهیم شد که یادگیری‌های ما بیشتر در حوزه شناختی بوده و کمتر با دو حوزه نگرشی و رفتاری و مهارتی عجین و همراه بوده است. پیازه در این راستا خاطرنشان می‌سازد که در هیچ سطح و هیچ حالتی حتی در بزرگسالی ما قادر نخواهیم بود رفتاری را مشاهده کنیم که کاملاً شناختی باشد و تحت

<sup>1</sup>. Lima & Putnam

<sup>2</sup>. Noel

تأثیر حوزه عاطفی(نگرشی) و مهارتی(عملکرد) نباشد (کلارک و فیسک، ۲۰۰۵). مک کیچی(۱۹۷۶) اشاره می‌کند که در حالت کلی جهت تحقق درک و فهم در انسان، هم حوزه شناخت و هم حوزه نگرش دخیل است و این دو نباید به صورت مجزا مورد توجه قرار گیرند. گاهی اوقات اتفاقاتی رخ می‌دهد که فرد به‌طور مستقل عواطف و احساسات خود را پردازش می‌کند و در باورها، ارزش‌ها، نگرش‌ها و در نهایت در رفتارهای او نمود عینی پیدا می‌کند. لذا بدیهی است که در حوزه آموزش و یادگیری تعامل و پیوند بین سه حوزه شناخت، نگرش و رفتار، غیر قابل چشم پوشی است و همواره این تعامل باید مورد توجه متخصصان و محققان قرار گیرد. بنابراین ابعاد ذکر شده در مقام عمل در ارتباط با یکدیگر معنی می‌یابند؛ یعنی رفتارها در پی باورها، گرایش‌ها و نگرش افراد بروز می‌کند و باورها نیز در پی اطلاعات و دانش کسب شده شکل می‌گیرند.

از طرف دیگر، جهت بررسی وضعیت این ابعاد سه گانه(دانش، نگرش و رفتار) در سبک زندگی اسلامی – ایرانی دانشجویان باید درک دقیق و روشنی از مفهوم سبک زندگی و هر یک از ابعاد و مؤلفه های آن داشته باشیم. به نظر می‌رسد در ادبیات تخصصی این حوزه، توافق چندانی پیرامون ابعاد و مولفه های این مفهوم وجود نداشته باشد و از طرفی هم مولفه های پیشنهادی متخصصان غربی با جنبه های دینی و فرهنگی کشور ما سازگاری چندانی ندارد. به عنوان نمونه برخی بر این باورند که سبک زندگی مولفه هایی همچون سبک تغذیه، خودآرایی، نوع مسکن، نوع وسیله‌ی نقلیه، شیوه‌های گذران اوقات فراغت و تفریح، رفتارهای حاکی از نجیب زادگی و یا دست و دل بازی، مصرف دخانیات در محافل عمومی و ... را شامل می‌شود(مراجعه شود به زیمل<sup>۱</sup> ۱۹۱۸، ویلن<sup>۲</sup> ۱۹۲۹ و وبر<sup>۳</sup> ۱۹۲۰). در کارهای چاپین<sup>۴</sup> نیز تکیه اصلی بر محل سکونت، نوع منزل مسکونی، وسایل و اثاث منزل و منزلت بود. کلاکھون<sup>۵</sup> (۱۹۵۸) در یک جمع‌بندی در مورد مؤلفه های سبک زندگی در دهه‌ی پنجاه، به رفتارهای شخصی مصرفی که حاکی از ترجیحات فردی همچون نحوه‌ی استفاده از صنایع فرهنگی، تفریحی، نحوه‌ی بازی کردن و لباس پوشیدن بود، اشاره می‌کند. بوردیو<sup>۶</sup> (۱۹۸۴) نیز مولفه های سبک زندگی را شامل الف- دارایی ها(کالاهای تجملی یا فرهنگی) می‌داند که افراد دور خود جمع کرده‌اند؛ مانند خانه، ویلا، قایق تفریحی، ماشین، اثاثیه، نقاشی‌ها، سیگار، لباس‌ها و ب- فعالیت‌هایی که با آن خود را متمایز

1. Clark & Fisk

2. McKeachie

3. Simmel

4. Veblen

5. Weber

6. Chapin

7. Kluckhohn

8. Bourdieu

تأملی بر وضعیت سبک زندگی اسلامی - ایرانی... .

نشان می‌دهند؛ مانند ورزش‌ها، بازی‌ها، تفریحات، لباس پوشیدن و رسیدگی به ظاهر بدن خود، می‌داند(به نقل از رضایی و همکاران، ۱۳۹۴).

اگر چه که مولفه‌های ذکر شده در آثار و پژوهش‌های اندیشمندان غربی می‌تواند دارای وجه اشتراکی با سبک زندگی برگرفته از اسلام باشد، اما بی‌شک تفاوت‌های مهمی هم از حیث ماهیت بین آنها وجود دارد. می‌توان ادعان داشت که سبک زندگی اسلامی، آن بخش از رفتارهایی است که افزون بر آن که نباید با فقه و شریعت مخالف باشد، باید از منظومه‌ی فکری، معرفت‌شناسی و هستی‌شناسی مسلمانان برآید. بی‌تردید، برای بی‌همتایی و منحصربه‌فرد بودن سبک زندگی اسلامی، نیازمند ویژگی‌های مشترک موجود در همه سرزمین‌ها اسلامی یا بخشی از آن‌ها هستیم که بر مبانی و سنت یکپارچه مسلمانان متکی باشد. این ویژگی‌ها فراتر از زمان و مکان‌های گوناگون به هویت خاصی از فرهنگ اسلامی می‌انجامد (بابایی، ۱۳۹۲). پیامبران الهی و امامان معصوم (علیهم‌السلام)، در طول زندگی همواره به‌صورت قول، فعل و تقریر مؤلفه‌هایی کلیدی را برای سبک زندگی دینی ارائه داده‌اند که مسیر را برای ما روشن ساخته است.

در تحقیقاتی که پیرامون سبک زندگی اسلامی صورت گرفته است، مؤلفه‌های مختلفی از سبک زندگی اسلامی را مورد توجه قرار داده‌اند. به عنوان مثال رضایی و همکاران (۱۳۹۴) طی مطالعات خود پس از مرور مؤلفه‌های مختلفی که در رویکردهای گوناگون به آن‌ها اشاره شده است، سه مؤلفه: هنجارهای مصرف؛ روابط شخصی؛ مدیریت بدن را برای سبک زندگی در نظر گرفته‌اند. کرمی (۱۴۰۰) نیز در الگوی پیشنهادی خود جهت برنامه‌داری در دوره ابتدایی به مولفه‌های عبادی و اعتقادی، اخلاقی، تعلیمی و تربیتی، اجتماعی، سیاسی، اقتصادی، مدیریتی، حقوقی، و سلامت اشاره نموده است. لذا، در پژوهش حاضر نیز بر اساس تحقیقات گذشته و همین‌طور با نظر داشت آموزه‌های دین مقدس اسلام و سیره رفتاری پیامبران و امامان، مؤلفه‌های عبادی، اقتصادی، اجتماعی و شخصی به عنوان اجزاء و عناصر سبک زندگی اسلامی - ایرانی در نظر گرفته شد که این مولفه‌ها در سه بعد دانش، نگرش و عملکرد مورد بررسی و تحلیل قرار گرفته است:

**مؤلفه عبادی:** به عقیده صاحب‌نظران، سبک زندگی هر فرد و جامعه متأثر از نوع باورها (جهان‌بینی) و ارزش‌های حاکم بر آن فرد و جامعه است. بدیهی است که جهان‌بینی مادی و ارزش‌های لذت‌گرایانه طبیعتاً سبک زندگی خاصی را پدید می‌آورند که می‌توانند با جوامع دینی متفاوت باشند. همان‌طور که جهان‌بینی الهی و ارزش‌های کمال‌گرایانه و سعادت‌محورانه سبک خاصی از زندگی را شکل می‌دهند (شریفی، ۱۳۹۱). حال از آن جا که همواره در طول تاریخ پیروان ادیان مختلف از آیین و مناسک دینی خاصی در جوامع خود استفاده می‌کرده‌اند و این آیین به نوعی همه شئون زندگی آنان را در برمی‌گرفته است، پس می‌توان ادعا نمود که سبک زندگی دینی همواره مورد توجه انسان‌ها در دوره‌های مختلف تاریخی بوده است و بی

شک این موضوع برای دین مقدس اسلام نیز صادق است. بر این اساس، زندگی فردی و اجتماعی افراد باید مبتنی بر اسلام و رهنمودهای قرآنی باشد. در این سبک از زندگی انسان به طور طبیعی مدلی را که بیشترین هماهنگی را برای دستیابی به قرب الهی داراست، در زندگی فردی و اجتماعی خود مطلوب می‌داند و تقرب به خدا و لقاءالله را هدف نهایی خود می‌بیند. از این رو، همه‌ی شئون زندگی خود را در مسیر این هدف قرار می‌دهد. بنابراین با توجه به آن چه ذکر شد مؤلفه عبادی به وظایفی اشاره دارد که رابطه بین فرد و خداوند را به عنوان عبد و مولا نشان می‌دهد و شامل عبادات مشخص مثل نماز، روزه، تلاوت قرآن، ذکرهای مستحبی، حج و رفتارهایی از این قبیل می‌باشد (مظاهری و ابراهیم پور، ۱۳۹۶).

**مؤلفه اقتصادی:** معاش ابزاری برای معاد است که انسان را بر آن یاری می‌دهد و اهمال در تشریح روابط اقتصادی به گونه‌ای که مایحتاج آدمی را برآورده کند، جایز نیست. لذا هر انسانی از حق معاش برخوردار است و در قرآن کریم نیز به اهمیت فراهم آمدن معاش مردم تاکید شده است (اعراف، ۱۰ و حجر، ۱۹). از طرفی هم دین مقدس اسلام اهمیت زیادی به کار و تلاش در راه کسب روزی حلال قائل است و انسان را از کسلی و تنبلی در این مسیر بر حذر داشته است. روایات بسیاری پیرامون پرهیز از سستی و تنبلی از امامان (ع) نقل شده است. امام محمد باقر (ع) می‌فرماید: *الکسَلُ یَضُرُّ بِالذِّینِ وَ الدُّنْیَا (تحف العقول، ترجمه احمد جنتی، ۶۶۶: ۶۶۶)*. همین طور امام علی (ع) می‌فرماید: خوش اخلاقی در سه چیز است: دوری کردن از حرام، طلب حلال و فراهم آوردن آسایش و رفاه برای خانواده. در سبک زندگی اسلامی نیز انتظار آن است که انسان باید برای رهایی از فقر نهایت سعی خود را به کار بندد؛ اما برای رسیدن به این مهم، همواره باید به اصول و قواعد کسب روزی حلال که در دین اسلام مورد تاکید قرار گرفته است، توجه نماید. بنابراین مؤلفه اقتصادی به رفتارهایی از فرد اشاره دارد که مستقیم یا غیر مستقیم به امور اقتصادی و مادی زندگی مربوط می‌شود و اسلام دستورات و قواعد مشخصی را برای هر یک مطرح کرده است، مانند شغل، املاک، کیفیت دخل و خرج و ... (مظاهری و ابراهیم پور، ۱۳۹۶).

**مؤلفه اجتماعی:** خداوند در قرآن در سوره عصر علاوه بر تأکید بر مسائل فردی مانند ایمان و عمل صالح که نقش تعالی در روح انسان دارد، شرط خروج از خسران و زیان را روابط اجتماعی می‌داند. توصیه به روابط اجتماعی از نظر قرآن دارای جایگاه مهمی است و سبک زندگی اسلامی صرفاً بر فرد بنا نشده است؛ بنابراین شاخص‌های سبک زندگی اسلامی را می‌توان در دو بعد فردی (شخصی) و اجتماعی تقسیم نمود (آذر شب و میر مرادی، ۱۳۹۳). همان طور که دین اسلام بعد فردی و بعد اجتماعی مورد توجه قرار داده و هر کدام را حائز اهمیت دانسته است، در الگوی سبک زندگی اسلامی\_ ایرانی نیز، این مؤلفه بنیادین تا زمانی که از تحریف به دور باشد، بر اساس اقتضانات جامعه بشری در هر برهه‌ای از تاریخ، مراحل از تحقق جامعه مطلوب را



تأملی بر وضعیت سبک زندگی اسلامی - ایرانی ...

مورد توجه قرار می‌دهد و از پیروان سبک زندگی اسلامی می‌خواهد که بر اساس ارزش‌ها و مؤلفه‌های ثابت دینی، هنجارهای متعارف اسلامی را تعریف و در پی آن برای برقراری یک جامعه مطلوب تلاش کنند (نصیری و همکاران، ۱۳۹۵). در واقع مؤلفه اجتماعی به وظایفی اشاره دارد که فرد در ارتباط با دیگران، فراتر از مسائل مربوط به مؤلفه شخصی انجام می‌دهد.

**مؤلفه شخصی:** در زمینه مسائل شخصی نیز الگوهای اسلامی می‌تواند در تعریف عناصر سبک زندگی اسلامی - ایرانی وارد شود. اسلام برنامه‌ی روشنی برای کار، عبادت و فراغت و استراحت دارد. آموزه‌های اسلامی برای روابط شخصی افراد الگوهای مناسبی طراحی نموده‌اند. در رابطه با روابط با جنس مخالف، روابط با افراد غریبه، دوستی‌ها، رابطه با خویشاوندان و والدین، بهداشت فردی و اهمیت توجه به بدن، تغذیه، نحوه‌ی کار و تلاش، حضور در اجتماعات، تفریحات و سرگرمی‌ها و مسائل دیگر، چارچوب‌ها و الگوهای عملی مطرح شده است. لذا باید همواره به این موضوع توجه شود که به‌جای تحمیل الگوی خاصی از روابط، باید با هم فکری با کارشناسان، این مساله را فرآیندی مداوم، فرهنگی و ارزشی در نظر گرفته و به نمادسازی و مدل‌سازی الگوهای مذکور در زندگی روزمره اهمیت داده شود (رضایی و همکاران، ۱۳۹۴). بر این اساس در زمینه مسائل شخصی نظیر فراغت، بهداشت، استراحت و غیره که در طول روز انجام می‌گیرد، می‌توان الگوهای اسلامی را در قالب عناصر سبک زندگی اسلامی - ایرانی، وارد کرد.

بنابراین، بر اساس آن چه تا کنون گفته شد، توجه به سبک زندگی اسلامی - ایرانی و توسعه آن در بطن جامعه و زندگی یکایک افراد متضمن جلوگیری از بسط و توسعه فرهنگ و هنجارهای غیر اسلامی است و از طرفی هم زمینه توسعه ارزش‌های دین مقدس اسلام را بیش از پیش فراهم می‌سازد. اما علی‌رغم اذعان همگان از جمله مسئولان کشور به اهمیت این موضوع، نظام آموزشی ما چندان به این مسئله مهم توجه شایسته‌ای نکرده است و این مبحث به نوعی مورد غفلت برنامه‌های درسی هم در آموزش و پرورش و هم در دانشگاه‌ها واقع شده است. لذا این پژوهش با هدف بررسی سبک زندگی اسلامی - ایرانی در بین دانشجویان دانشگاه شهید مدنی آذربایجان صورت گرفته است تا تصویر روشن و مستندی از وضعیت دانش، نگرش و عملکرد این دانشجویان پیرامون سبک زندگی اسلامی - ایرانی (در چهار مولفه عبادی، اقتصادی، اجتماعی و شخصی) ارائه دهد.

## روش شناسی

روش این پژوهش توصیفی از نوع پیمایشی است. جامعه آماری شامل تمام دانشجویان دختر و پسر دانشگاه شهید مدنی آذربایجان، در سه مقطع کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری، به تعداد ۶۰۸۹ نفر بود. از این تعداد ۳۹۳۱ نفر دختر و ۲۱۵۸ نفر دانشجوی پسر بودند. همچنین از تعداد کل دانشجویان، ۴۵۵۵ نفر دانشجوی کارشناسی، ۱۲۸۱ دانشجوی مقطع

کارشناسی ارشد و در نهایت ۲۵۳ نفر نیز دانشجوی دوره دکتری بودند. حجم نمونه بر اساس جدول مورگان به تعداد ۳۶۱ نفر تعیین و به روش نمونه گیری تصادفی طبقه‌ای بر اساس نسبت های جنسیت و مقطع تحصیلی انتخاب شدند. بدین ترتیب که با نظر داشت نسبت موجود دانشجویان از نظر جنسیت و مقطع تحصیلی در جامعه آماری، همان نسبت در نمونه آماری نیز محاسبه و لحاظ گردید. در نهایت ۳۶۱ نفر نمونه آماری به شکل زیر و با رعایت نسبت های مورد اشاره، انتخاب شدند:

جدول ۱: حجم نمونه و جامعه‌ی آماری برحسب جنسیت

جنسیت	حجم جامعه	حجم نمونه
دانشجویان دختر	۳۹۳۱	۲۳۱
دانشجویان پسر	۲۱۵۸	۱۳۰
تعداد کل	۶۰۸۹	۳۶۱

جدول ۲: حجم نمونه و جامعه‌ی آماری برحسب مقطع تحصیلی

مقطع تحصیلی	حجم جامعه	حجم نمونه
دانشجویان مقطع کارشناسی	۴۵۵۵	۲۷۰
دانشجویان مقطع کارشناسی ارشد	۱۲۸۱	۷۴
دانشجویان مقطع دکتری	۲۵۳	۱۷
تعداد کل	۶۰۸۹	۳۶۱

گردآوری داده‌ها با استفاده از پرسشنامه محقق ساخته حاوی ۶۸ گویه در سه بعد دانش، نگرش و عملکرد دانشجویان در زمینه سبک زندگی اسلامی - ایرانی در مقیاس پنج درجه‌ای لیکرت انجام شد. برای اطمینان از روایی صوری و محتوایی مقیاس، سؤالات و گویه‌های پرسشنامه در اختیار اساتید و متخصصان قرار گرفته و به تایید آنان رسید. برای بررسی روایی سازه نیز از روش تحلیل عاملی اکتشافی به روش مؤلفه‌های اصلی استفاده شد. نتایج تحلیل عاملی وجود سه عامل کلی و ۱۲ عامل فرعی را برای پرسشنامه تأیید کرد. ضریب آلفای کرونباخ برای کل مقیاس ۰/۹۵ و برای مؤلفه‌های آن در دامنه‌ای از ۰/۸۰ تا ۰/۹۵ بدست آمد. در نهایت تجزیه و تحلیل

تأملی بر وضعیت سبک زندگی اسلامی - ایرانی ...

داده‌ها با استفاده از آزمون‌های تحلیل واریانس یک‌طرفه،  $t$  تک نمونه‌ای،  $t$  مستقل با استفاده از برنامه SPSS انجام شد.

### یافته‌ها

در این بخش، اطلاعات جمع‌آوری شده پیرامون هر یک از اهداف و سؤالات تحقیق در دو بخش آمار توصیفی و استنباطی مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌گیرد تا تصویر روشنی از وضعیت دانش، نگرش و عملکرد دانشجویان پیرامون سبک زندگی اسلامی - ایرانی حاصل گردد. در نهایت با توجه به داده‌های جمع‌آوری شده، نتایج زیر حاصل گردید که در ادامه به تفصیل مورد بحث قرار گرفته است:

**سؤال اول: سبک زندگی اسلامی - ایرانی در بین دانشجویان دانشگاه شهید مدنی آذربایجان به چه میزان رعایت می‌شود؟**

جدول ۳: نتایج آزمون  $t$  تک نمونه‌ای پیرامون میزان رعایت سبک زندگی اسلامی - ایرانی در بین دانشجویان

P	T	اختلاف میانگین با نمره معیار (میانگین مفروض)	میانگین مفروض	انحراف استاندارد	میانگین	متغیر
$p < 0.001$	۴/۲۰	۱۰/۷۰	۲۰۴	۴۸/۳۶	۲۱۴/۷۰	رعایت سبک زندگی اسلامی - ایرانی

بر اساس نتایج تحلیل آزمون تی تک نمونه‌ای، میانگین نمره سبک زندگی اسلامی - ایرانی دانشجویان دانشگاه شهید مدنی آذربایجان با میانگین مفروض (۲۰۴) مقایسه شده است. همان‌گونه که در جدول ۳ مشاهده می‌شود میانگین نمره سبک زندگی اسلامی - ایرانی دانشجویان دانشگاه شهید مدنی آذربایجان، ۲۱۴/۷۰ است و همچنین میانگین نمره سبک زندگی اسلامی - ایرانی دانشجویان دانشگاه شهید مدنی آذربایجان به‌طور معناداری در سطح ( $p < 0.001$ ) از میانگین مفروض یا نمره معیار (۲۰۴) بالاتر است و این اختلاف حدود ۱۰/۷۰ نمره می‌باشد. بنابراین نتیجه می‌گیریم که نگرش، دانش و عملکرد دانشجویان دانشگاه شهید مدنی آذربایجان در خصوص سبک زندگی اسلامی - ایرانی در هر چهار مؤلفه (عبادی، اقتصادی، اجتماعی و شخصی) مناسب و مطلوب ارزیابی می‌شود.

**سؤال دوم:** بعد دانش دانشجویان دانشگاه شهید مدنی آذربایجان در رابطه با سبک زندگی اسلامی - ایرانی در چه وضعیتی قرار دارد؟  
**جدول ۴:** نتایج آزمون t تک نمونه‌ای پیرامون بررسی وضعیت دانش دانشجویان دانشگاه شهید مدنی آذربایجان در خصوص سبک زندگی اسلامی - ایرانی

P	T	اختلاف میانگین با نمره معیار (میانگین مفروض)	میانگین مفروض	انحراف استاندارد	میانگین	متغیر
$p < 0.001$	۳/۴۴	۲/۹۴	۶۹	۱۶/۲۳	۷۱/۹۴	بعد دانش

همان گونه که مشاهده می شود میانگین نمره دانش و اطلاعات دانشجویان دانشگاه شهید مدنی آذربایجان در رابطه با سبک زندگی اسلامی - ایرانی با میانگین مفروض (۶۹) مقایسه شده است. همان گونه که در جدول ۴ مشاهده می شود میانگین نمره دانش و اطلاعات دانشجویان دانشگاه شهید مدنی آذربایجان در رابطه با سبک زندگی اسلامی - ایرانی، ۷۱/۹۴ است و همچنین همان گونه که ملاحظه می شود میانگین دانش و اطلاعات دانشجویان دانشگاه شهید مدنی آذربایجان در رابطه با سبک زندگی اسلامی - ایرانی به طور معناداری در سطح ( $p < 0.001$ ) از میانگین مفروض یا نمره معیار (۶۹) بالاتر است. به عبارت دیگر می توان ادعات داشت که میزان دانش و اطلاعات آنان در رابطه با سبک زندگی اسلامی - ایرانی در هر چهار مؤلفه (عبادی، اقتصادی، اجتماعی و شخصی) مناسب و مطلوب است.

**سؤال سوم:** دانشجویان دانشگاه شهید مدنی آذربایجان در رابطه با سبک زندگی اسلامی - ایرانی چه نگرشی دارند؟

**جدول ۵:** نتایج آزمون t تک نمونه‌ای پیرامون بررسی وضعیت نگرش دانشجویان دانشگاه شهید مدنی آذربایجان در خصوص سبک زندگی اسلامی - ایرانی

P	T	اختلاف میانگین با نمره معیار (میانگین مفروض)	میانگین مفروض	انحراف استاندارد	میانگین	متغیر
$p < 0.001$	۸/۱۳	۷/۹۳	۶۹	۱۸/۵۴	۷۶/۹۴	بعد نگرش

تأملی بر وضعیت سبک زندگی اسلامی - ایرانی...

همان‌گونه که در جدول ۵ مشاهده می‌شود میانگین نمره نگرش و باور دانشجویان دانشگاه شهید مدنی آذربایجان در رابطه با سبک زندگی اسلامی - ایرانی، ۷۶/۹۴ است و میانگین نگرش و باور دانشجویان دانشگاه شهید مدنی آذربایجان در رابطه با سبک زندگی اسلامی - ایرانی به‌طور معناداری در سطح ( $p < 0/001$ ) از میانگین مفروض یا نمره معیار (۶۹) بالاتر است. لذا می‌توان نتیجه گرفت که نگرش و باور دانشجویان دانشگاه شهید مدنی آذربایجان در رابطه با سبک زندگی اسلامی - ایرانی از نمره معیار و میانگین مفروض بالاتر است و به عبارت دیگر نگرش و باور آنان در رابطه با سبک زندگی اسلامی - ایرانی در هر چهار مؤلفه (عبادی، اقتصادی، اجتماعی و شخصی) در سطح مناسب و مطلوب ارزیابی می‌گردد.

**سؤال چهارم: آیا دانشجویان دانشگاه شهید مدنی آذربایجان متناسب با سبک**

**زندگی اسلامی - ایرانی عمل (رفتار) می‌کنند؟**

جدول ۶: نتایج آزمون t تک نمونه‌ای پیرامون بررسی وضعیت عملکرد (رفتار) دانشجویان دانشگاه

شهید مدنی آذربایجان در خصوص سبک زندگی اسلامی - ایرانی

P	T	اختلاف میانگین با نمره معیار (میانگین مفروض)	میانگین مفروض	انحراف استاندارد	میانگین	متغیر
$p < 0/840$	-۰/۲۰۲	-۰/۱۷۲	۶۶	۱۶/۱۲۵	۶۵/۸۳	بعد عملکرد

همان‌گونه که در جدول ۶ مشاهده می‌شود میانگین نمره میزان عملکرد دانشجویان دانشگاه شهید مدنی آذربایجان در رابطه با سبک زندگی اسلامی - ایرانی، ۶۵/۸۳ است و همچنین میانگین میزان عملکرد دانشجویان دانشگاه شهید مدنی آذربایجان در رابطه با سبک زندگی اسلامی - ایرانی در سطح ( $p < 0/001$ ) معنادار نیست و از میانگین مفروض یا نمره معیار (۶۶) حدود ۰/۱۷ پایین‌تر است. به عبارت دیگر می‌توان گفت که عملکرد آنان در رابطه با سبک زندگی اسلامی - ایرانی در هر چهار مؤلفه (عبادی، اقتصادی، اجتماعی و شخصی) نامناسب و مغایر با سبک زندگی اسلامی - ایرانی است.

**سؤال پنجم: آیا سطح دانش، نگرش و عملکرد دانشجویان پیرامون سبک**

**زندگی اسلامی - ایرانی بر اساس جنسیت دانشجویان متفاوت است؟**

جدول ۷: آماره های توصیفی پیرامون سطح دانش، نگرش و عملکرد دانشجویان در خصوص سبک

زندگی اسلامی - ایرانی بر اساس جنسیت

متغیرها	جنسیت	تعداد	میانگین	انحراف معیار
دانش و اطلاعات	دانشجویان دختر	۲۳۱	۷۴/۸۰	۱۴/۶۸
	دانشجویان پسر	۱۳۰	۶۶/۸۵	۱۷/۶۱
نگرش و باور	دانشجویان دختر	۲۳۱	۸۱/۷۵	۱۶/۵۸
	دانشجویان پسر	۱۳۰	۶۸/۳۸	۱۸/۸۰
عملکرد	دانشجویان دختر	۲۳۱	۶۹/۲۰	۱۵/۶۷
	دانشجویان پسر	۱۳۰	۵۹/۸۳	۱۵/۱۹

جدول ۷ میانگین و انحراف معیار نمرات سطح دانش، نگرش و عملکرد دانشجویان در خصوص سبک زندگی اسلامی - ایرانی براساس جنسیت را نشان می‌دهد. همان‌گونه که ملاحظه می‌شود میانگین نمرات سطح دانش، نگرش و عملکرد دانشجویان در خصوص سبک زندگی اسلامی - ایرانی در دانشجویان دختر نسبت به دانشجویان پسر بیشتر است. شاخص انحراف معیار نیز در این دو گروه تفاوت دارد. حال برای اطمینان از معنی‌داری تفاوت در میانگین‌های نمرات سطح دانش، نگرش و عملکرد دانشجویان دختر و دانشجویان پسر، از آزمون  $t$  برای دو نمونه‌ای مستقل استفاده شد.

جدول ۸: آزمون  $t$  دو نمونه‌ای مستقل برای مقایسه میانگین نمرات سطح دانش، نگرش و عملکرد

دانشجویان در خصوص سبک زندگی اسلامی - ایرانی بر اساس جنسیت

متغیر	T	درجه آزادی	سطح معناداری	تفاوت میانگین‌ها	تفاوت خطای معیار	سطح اطمینان ۹۵٪	
						حد پایین	حد بالا
دانش و اطلاعات	۴/۳۶	۲۹۹/۹۴	۰/۰۰۱	۷/۹۴	۱/۸۲	۴/۳۵	۱۱/۵۳
نگرش و باور	۷/۰۰	۳۵۹	۰/۰۰۱	۱۳/۳۷	۱/۹۲	۹/۶۲	۱۷/۱۳
میزان عملکرد	۵/۵۱	۳۵۹	۰/۰۰۱	۹/۳۷	۱/۷۰	۶/۰۳	۱۲/۷۱

در جدول ۸ آزمون  $t$  دو نمونه‌ای مستقل برای مقایسه میانگین نمرات سطح دانش، نگرش و عملکرد دانشجویان در خصوص سبک زندگی اسلامی - ایرانی براساس جنسیت ارائه شده است. مقدار نمره  $t$  محاسبه شده برای دانش و اطلاعات برابر ۴/۳۶ و برای نگرش و باور برابر ۷ و برای

تأملی بر وضعیت سبک زندگی اسلامی - ایرانی...

میزان عملکرد برابر ۵/۵۱ است که این مقادیر از لحاظ آماری در سطح ( $p < 0/001$ ) معنادار هستند. یافته‌ها نشان داد که بین دانشجویان دختر و دانشجویان پسر از لحاظ دانش، نگرش و عملکرد در زمینه سبک زندگی اسلامی - ایرانی تفاوت وجود دارد و به عبارت دیگر میانگین نمرات سطح دانش، نگرش و عملکرد دانشجویان دختر در خصوص سبک زندگی اسلامی - ایرانی در قیاس با دانشجویان پسر بیشتر است.

### سؤال ششم: آیا سبک زندگی اسلامی - ایرانی دانشجویان دانشگاه شهید مدنی

بر اساس مقطع تحصیلی متفاوت است؟

جدول ۹: آماره های توصیفی نمرات سبک زندگی اسلامی - ایرانی در سه گروه با مقاطع تحصیلی

مختلف

گروه‌ها	تعداد	میانگین	انحراف معیار
کارشناسی	۲۷۰	۲۰۸/۱۹	۴۶/۷۹
کارشناسی ارشد	۷۴	۲۳۴/۲۳	۴۷/۳۴
دکتری	۱۷	۲۳۳/۱۸	۵۲/۴۷

در جدول ۹ آماره های توصیفی نمرات سبک زندگی اسلامی - ایرانی در سه گروه با مقاطع تحصیلی مختلف ارائه شده است. میانگین نمرات سبک زندگی اسلامی - ایرانی در سه گروه دانشجویان مقاطع کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری و به ترتیب برابر با ۲۰۸/۱۹، ۲۳۴/۲۳ و ۲۳۳/۱۸ است. با توجه به میانگین‌های به دست آمده، نتیجه گرفته می‌شود که دانشجویان کارشناسی ارشد در قیاس با دانشجویان دو مقطع دیگر وضعیت بهتری در خصوص سبک زندگی اسلامی - ایرانی دارند و دانشجویان کارشناسی نیز پایین‌ترین وضعیت را پیرامون سبک زندگی اسلامی - ایرانی دارند. در ادامه برای بررسی وضعیت معنی داری تفاوت بین سه گروه یاد شده از آزمون لون و آنوا استفاده شده است.

جدول ۱۰: آزمون لون برای بررسی همگنی واریانس‌های نمرات سبک زندگی اسلامی - ایرانی در سه

گروه با مقاطع تحصیلی مختلف

مقدار لون	درجه آزادی یک	درجه آزادی دو	سطح معناداری
۳۰۶	۲	۳۵۸	۰/۳۷۳

در جدول ۱۰ آزمون لون برای بررسی همگنی واریانس های نمرات سبک زندگی اسلامی- ایرانی در سه گروه با مقاطع تحصیلی مختلف ارائه شده است. مقدار آماره لون برابر است با ۳۰۶ که معنی دار نیست؛ بنابراین نتیجه گرفته می شود که واریانس نمرات سبک زندگی اسلامی - ایرانی در بین دانشجویان سه مقطع کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری یکسان است و پیش فرض همگنی واریانس ها رعایت شده است.

جدول ۱۱: آزمون آنوا برای بررسی تفاوت میانگین های نمرات سبک زندگی اسلامی- ایرانی در سه گروه

با مقاطع تحصیلی مختلف

منابع	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	سطح معناداری
بین گروهی	۴۵۴۷۴/۳۵۳	۲	۲۲۷۳۷/۱۷۷	۱۰/۲۱۷	۰/۰۰۱
درون گروهی	۷۹۶۶۹۶/۹۳۲	۳۵۸	۲۲۲۵/۴۱۰		
کل	۸۴۲۱۷۱/۲۸۵	۳۶۰			

مطابق اطلاعات جدول ۱۱ مقدار آماره F برابر با ۱۰/۲۱۷ و در سطح ( $p < 0.001$ ) معنی دار است. لذا نتیجه گرفته می شود که مقاطع تحصیلی کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری اثرات متفاوتی بر سبک زندگی اسلامی - ایرانی دانشجویان دارند. با توجه به معنی داری آزمون ANOVA از آزمون تعقیبی توکی برای تعیین تفاوت های جفتی استفاده می شود.

جدول ۱۲: آزمون توکی برای تعیین تفاوت جفتی میانگین های نمرات سبک زندگی اسلامی -

ایرانی در سه گروه با مقاطع تحصیلی مختلف

گروه ها	تفاوت میانگین ها	خطای معیار	سطح معناداری
کارشناسی	کارشناسی ارشد	۲۶/۰۴	۶/۱۹
کارشناسی	دکتری	۲۴/۹۸	۱۱/۷۹
کارشناسی ارشد	دکتری	۱/۰۵	۱۲/۶۸

در جدول ۱۲: آزمون توکی برای تعیین تفاوت جفتی میانگین های نمرات سبک زندگی اسلامی- ایرانی در سه گروه با مقاطع تحصیلی مختلف ارائه شده است. تفاوت میانگین های گروه کارشناسی از ارشد برابر ۲۶/۰۴، گروه کارشناسی از دکتری برابر ۲۴/۹۸ و گروه ارشد از دکتری برابر ۱/۰۵ است. بر اساس سطوح معنی داری تفاوت جفتی دو گروه کارشناسی و کارشناسی ارشد معنی دار است. میانگین های گروه های کارشناسی و دکتری و همچنین گروه های کارشناسی ارشد و دکتری باهم تفاوت معنی داری ندارند؛ بنابراین پژوهش حاضر نشان داد که دانشجویان



تأملی بر وضعیت سبک زندگی اسلامی - ایرانی ...

کارشناسی ارشد بالاترین وضعیت را در سبک زندگی اسلامی - ایرانی و دانشجویان کارشناسی نیز پایین‌ترین وضعیت را دارند.

## بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف بررسی سبک زندگی اسلامی - ایرانی در بین دانشجویان دانشگاه شهید مدنی آذربایجان انجام گرفت. یافته‌ها حاکی از این بود که در حالت کلی هر چهار مؤلفه سبک زندگی اسلامی - ایرانی در میان دانشجویان دانشگاه شهید مدنی آذربایجان از وضعیت مناسبی برخوردار است. همچنین نتایج نشان داد که دانش و اطلاعات آنان در زمینه سبک زندگی اسلامی - ایرانی در هر چهار مؤلفه، در حد مطلوبی قرار دارد. در بخش دیگری از تحقیق مشخص شد که دانشجویان نگرش مثبتی به سبک زندگی اسلامی - ایرانی دارند یعنی به نوعی نگرش‌ها و باورهای آنان همسو با مؤلفه‌های چهارگانه سبک زندگی اسلامی بود. نتایج تحلیل‌ها در بخش دیگری از تحقیق نشان داد که علی‌رغم سطح دانش و اطلاعات مناسب دانشجویان پیرامون سبک زندگی اسلامی و هر یک از مؤلفه‌های آن و همچنین وجود نگرش مثبت به این مقوله، اما رفتار و عملکرد آنها در زندگی و سطح جامعه همسو با این سبک زندگی نیست. در خصوص عوامل جمعیت‌شناختی نیز مشخص شد که بین دانشجویان دختر و دانشجویان پسر از لحاظ دانش، نگرش و عملکرد در زمینه سبک زندگی اسلامی - ایرانی تفاوت وجود دارد و میانگین سطح دانش، نگرش و عملکرد دانشجویان دختر در خصوص سبک زندگی اسلامی - ایرانی نسبت به دانشجویان پسر بیشتر است. علاوه بر این؛ تفاوت معناداری در میانگین‌های نمرات سبک زندگی اسلامی - ایرانی گروه‌های مقاطع تحصیلی دکتری، کارشناسی ارشد و کارشناسی وجود دارد، به گونه‌ای که میانگین نمرات گروه‌های کارشناسی و کارشناسی ارشد با هم متفاوت است اما میانگین‌های نمرات سبک زندگی اسلامی - ایرانی گروه‌های کارشناسی و دکتری و همچنین گروه‌های کارشناسی ارشد و دکتری باهم تفاوت معنی‌داری ندارند. به عبارت دیگر می‌توان گفت که دانشجویان کارشناسی ارشد بهترین شرایط را به لحاظ رعایت سبک زندگی اسلامی - ایرانی و دانشجویان کارشناسی پایین‌ترین وضعیت را در این خصوص داشتند.

در تبیین یافته‌های آن بخش از تحقیق که حاکی از وضعیت مناسب و مطلوب سطح دانش و اطلاعات دانشجویان پیرامون سبک زندگی اسلامی - ایرانی بود می‌توان گفت که از آن جا که در سال‌های اخیر مسئولان کشور در سطوح مختلف بر اهمیت توجه به این مقوله تأکید داشته‌اند، لذا این مبحث به گونه‌ای در کل جامعه فراگیر شده است و رسانه‌های صوتی و تصویری، چاپی، شبکه‌های اجتماعی و ... به تبیین اهمیت این موضوع پرداخته‌اند و به تبع آن؛ دانشجویان و آحاد جامعه با سطح گسترده‌ای از ارائه و انتقال دانش و اطلاعات در این خصوص مواجه بوده‌اند و به کمک آن توانسته‌اند تا حدودی به درک روشنی از این موضوع برسند و

دانش خود پیرامون این موضوع را افزایش دهند. از طرف دیگر، در دانشگاه ها هر چند غیرمستقیم ما به نوعی دروس عمومی و استادان این دروس به دلیل اهمیت موضوع و در قالب برنامه درسی پنهان به تقویت دانش و اطلاعات دانشجویان پیرامون این مقوله پرداخته اند و نقش مؤثری در این راستا داشته اند. جانعلی زاده، شارع پور و کاشفی راد(۱۳۹۱) نیز به تاثیر برنامه درسی پنهان بر عملکرد تحصیلی یادگیرندگان اذعان دارند. رئیسی آهوان و همکاران(۱۴۰۰) نیز تاکید می کنند که برنامه درسی پنهان تاثیر عمیقی بر یادگیری موضوعات درسی، نگرش و خودپنداره یادگیرندگان دارد.

جهت تبیین بخش دیگری از یافته های این تحقیق که دال بر وجود نگرش مثبت دانشجویان به رعایت سبک زندگی اسلامی- ایرانی بود می توان اظهار داشت که یکی از عوامل تأثیرگذار بر این موضوع گرایش ها و بارهای مذهبی افراد تحت تاثیر آموزش های خانواده است که افراد را به طور بالقوه از کودکی جامعه پذیر می کند و این جامعه پذیری بر هویت افراد، نحوه زندگی و رفتار آن ها اثر می گذارد و همچنین باعث می شود افراد سعی کنند به اعتقادات و باورهای خانواده پایبند باشند(کاهله و همکاران، ۲۰۰۵). به عبارت بهتر فضای دینی و مذهبی خانواده ها در طی سال های مختلف توانسته است تا حدودی بر روی نگرش ها و باورهای فرزندان اثرگذار باشد. علاوه بر این آموزش های مدرسه ای و دانشگاهی نیز در بروز و ظهور این نگرش های مثبت مؤثر بوده اند. در این راستا نمی توان از نقش رسانه های مختلف به ویژه صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران در ایجاد و توسعه نگرش های مثبت، چشم پوشی نمود. یافته های این بخش از تحقیق با نتایج حاصله از تحقیق حیدر پور (۱۳۹۳) که نشان داد، سبک زندگی اسلامی- ایرانی در بعد نگرشی (باور) در برنامه درسی دوره دوم متوسطه از جایگاه خوبی برخوردار است کاملاً همسو است. اما در بعد عینی و رفتاری (میزان عملکرد) راهنمای برنامه درسی دین و زندگی در حد مطلوب به ثبت و ایجاد سبک زندگی اسلامی- ایرانی نپرداخته است. همچنین با یافته های طغیانی، کجباف و بهرام پور (۱۳۹۲) که اذعان داشتند بین سبک زندگی اسلامی و نگرش های ناکارآمد، رابطه منفی و معناداری وجود دارد، همسو می باشد. یافته های کاهله و همکاران (۲۰۰۵) نیز که اشاره داشتند سبک زندگی مذهبی، تأثیر معناداری بر نگرش ها و رفتارهای مصرفی (میزان عملکرد) افراد دارد، نیز با تحقیق حاضر همسو است. شاکرمی(۱۳۹۶) نیز اشاره می کند که سبک زندگی اسلامی در صورت اتخاذ می تواند تأثیر مثبتی بر نگرش شغلی افراد داشته باشد، لذا از این نظر با یافته های این تحقیق همسو است.

اما در تبیین آن بخش از یافته های تحقیق که نشان می داد علی رغم وضعیت مناسب در دو حوزه دانش ها و نگرش ها، در بعد عملکرد و رفتار مطابق با سبک زندگی اسلامی، وضعیت

<sup>1</sup> . Kahle

تأملی بر وضعیت سبک زندگی اسلامی - ایرانی...

مناسبی وجود ندارد، می توان اشاره نمود که عمل و اقدام، همواره نسبت به دو حوزه دیگر دشوار تر و نیازمند صرف انرژی ذهنی و زمانی بیشتری می باشد. برای اقدام و عمل به آموزه های اسلام یا هر آیین دیگری، باید نگرش ها و ارزش گذاری ها در بالاترین سطح خود یعنی تبلور ارزش ها در شخصیت فرد تجلی یابند. ممکن است در بعد عاطفی و نگرشی نسبت به پدیده ای احساس مثبت داشته باشیم اما این به تنهایی برای تبلور یافتن آن موضوع در رفتار و عملکرد فرد کفایت نمی کند.

نظریه پردازان مختلف در باب نحوه نهادینه شدن رفتارها و هنجارهای مختلف در جوامع بشری دیدگاه های مختلفی را ارائه نموده اند. پارسونز معتقد است برای نهادینه سازی رفتار باید به تعیین برنامه زمانی معین و مشخصی مبادرت نمود. بر این اساس برای نهادینه سازی رفتار در افراد باید زمانی را به طور رسمی تعیین کرد و محدوده آن نیز مشخص گردد تا برنامه های مد نظر به طور کامل اجرا گردد و افراد آن رفتار را در عمل اجرایی سازند. دورکیم نیز در این راستا معتقد به درونی کردن رفتارها و ارزش ها در افراد است و این پدیده را عامل اصلی برای ضمانت اجرایی رفتارها در جوامع بشری می داند. البته وی خاطرنشان می سازد که ضمانت اجرایی برای اصولی کاربرد دارد که جامعه آنها را پذیرفته باشد و تبدیل به ارزش یا قانون شده باشند (شایگان، سهراپی، ۱۴۰۰).

از طرف دیگر هم برخی اندیشمندان مسلمان بر این باورند که جهت نهادینه شدن رفتار در آدمی باید تحولی بنیادین در باطن و درون انسانی پدید آید. اگر کسب علم دانش منجر به تغییر نگرش و تحول درونی در افراد نگردد، لذا نمی توان انتظار نهادینه سازی رفتار را از آنان داشت. مساله مهم دیگری که باید مورد توجه قرار گیرد مداومت و محافظت بر عمل است. بر این اساس؛ اعمال و رفتارها در تاثیر و تاثر پیوسته خود، حاصلی به بار می آورند که به تدریج منجر به شکل گیریطرحی منسجم در ضمیر انسان می شود. معرفی و ارائه الگوی مناسب در جامعه نیز یکی دیگر از عواملی است که می تواند بر تقویت تکرار رفتارها در سطح جامعه مؤثر باشد (باقری، ۱۳۹۱).

لذا در تبیین عدم ظهور بعد رفتاری و عملکردی سبک زندگی اسلامی در رفتار دانشجویان بی توجهی به عواملی که در بالا مورد اشاره قرار گرفت، می تواند اثرگذار بوده باشد. آموزش های سطحی و زودگذر، عدم وجود برنامه های درسی مناسب و مؤثر، نبود الگوسازی در سطح جامعه، نبود برنامه زمانی معین و مشخص برای تحقق آموزه های سبک زندگی اسلامی در مدارس و دانشگاه ها به شکلی منسجم در کنار نهادینه نشدن این آموزش ها در شخصیت دانشجویان همه و همه می توانند از عوامل عدم تحقق بعد رفتاری عملکردی سبک زندگی اسلامی محسوب گردند.

از طرف دیگر؛ برای این که یک رفتار خاص در بعد عملکرد فرد نهادینه شود و تبلور پیدا کند باید مجموعه ای از عوامل، شرایط و پیش نیازها فراهم گردد. شرایط جامعه، شرایط خانواده، فضای فرهنگی دانشگاه ها، شرایط عاطفی و روانی خود فرد و ... همه جزء عوامل تسهیل کننده یا محدود کننده رفتار و عملکرد می توانند محسوب گردند. از طرف دیگر شرایط فرهنگی کشور و تبلیغات بی شمار بیرونی در اشکال مختلف برای جذاب نشان دادن فرهنگ و هنجرهای اجتماعی غربی و تخطئه کردن آیین و آموزه های اسلامی، شرایط را برای بروز عملکرد دانشجویان در این راستا دشوار تر کرده است. علاوه بر اینها؛ برخی از رفتار و عملکردهای نادرست که ریشه در افزایش مصرف گرایی و توجه به تجملات و ظواهر در بین خانواده های ایرانی که فرهنگی برخلاف سبک زندگی اسلامی است می تواند در بین فرزندان خانواده ها نیز رواج پیدا کرده باشد و به نوعی در نقش یک مانع خودنمایی کند. مک گاورن و همکاران (۲۰۱۸) بیان می کنند برای ارتقاء عملکرد سبک زندگی سالم در جوانان، باید تقویت مهارت های شناختی- رفتاری، گسترش باورهای سبک زندگی سالم و ارتقای رفتارهای مثبت بهداشتی در دستور کار قرار گیرند. نتایج به دست آمده در پژوهش حاضر با نتایج پژوهش های حیدر پور (۱۳۹۳) که نشان داد، سبک زندگی اسلامی- ایرانی در بعد رفتاری (میزان عملکرد) راهنمای برنامه درسی دین و زندگی در حد مطلوب به سبک زندگی اسلامی- ایرانی نپرداخته است، همسو می باشد. همچنین با یافته های کاهله و همکاران<sup>۲</sup> (۲۰۰۵) نیز که اشاره داشتند سبک زندگی مذهبی، تأثیر معناداری بر رفتارهای مصرفی (میزان عملکرد) افراد دارد، همسو است. قاسمی و علی نیا<sup>۱</sup> (۱۳۹۴) نیز به این نتیجه رسیدند که رعایت سبک زندگی اسلامی در میان شهروندان شهر گرگان در حد زیاد می باشد و از این نظر با یافته های این تحقیق همسو می باشد.

بنابراین برای نهادینه سازی سبک زندگی اسلامی - ایرانی در سطح جامعه به ویژه در دانشگاه های کشور و در بین دانشجویان علاوه بر فعالیت های فرهنگی ای که در بخش های مختلف دولتی و غیردولتی در این راستا صورت می گیرد، نظام آموزشی کشور نیز باید به این موضوع به شکل رسمی و آشکار ورود پیدا کند و نسبت به بازبینی برنامه های درسی کشور در دوره ها و سطوح تحصیلی مختلف، اقدام لازم صورت گیرد و بحث آموزش و مهارت آموزی سبک زندگی اسلامی در قالب برنامه های درسی رسمی مورد توجه قرار گیرد. رسانه های مختلف در کشور دارای نقشی بی دلیل در این زمینه هستند. غفلت از این موضوع و بی توجهی به آموزش سبک زندگی اسلامی به طور مستقیم یا از طریق آموزش های پنهان می تواند صدمات جبران ناپذیری به همراه داشته باشد. معرفی الگوهای شاخص و اثرگذار و معرفی رفتارهای منشعب از

1 . McGovern

2. Kahle et al

تأملی بر وضعیت سبک زندگی اسلامی - ایرانی ...

آموزه های اسلام به مخاطبین مختلف در سطح جامعه به واسطه ویژگی جذاب و مخاطب پسندی که رسانه ها دارند باید مورد توجه جدی قرار گیرد. از طرف دیگر؛ از آن جایی که سند تحول بنیادین یکی از اسناد مهم و بالادستی کشور در حوزه آموزش و پرورش می باشد، بر هدف ایجاد و توسعه حیات طیبه در کشور تاکید فراوانی نموده است. حیات طیبه به دنبال ایجاد وضعیت مطلوب در تمام ابعاد زندگی انسان بر اساس آموزه های اسلامی است. بدیهی است که جهت نیل به چنین هدفی، نیازمند بازنگری اساسی در برنامه های درسی در سطوح و دوره های تحصیلی مختلف، هستیم. در واقع، تحقق یافتن حیات طیبه در گرو تلفیق سبک زندگی اسلامی در برنامه های درسی است (کرمی، ۱۴۰۰). علاوه بر این، در دانشگاه نباید از نقش الگویی و تاثیرگذاری استادان بر دانشجویان غفلت نمود. لازم است برنامه ریزی های لازم جهت افزایش نقش استادان در این راستا در دستور کار قرار گیرد. همچنین نقش معاونت های فرهنگی های دانشگاه ها باید بیش از پیش دستخوش تغییر گردد و برنامه های منسجم و مؤثری را در راستای توسعه دانش، نگرش و رفتار دانشجویان پیرامون سبک زندگی اسلامی ارائه و اجرا نمایند.

## References

The Holy Quran. [In Persian]

Abdollahi, Mahdiah. (2016). A comparative study of social harms among students according to Western and Islamic lifestyles, **Islamic Social Research Journal**, 22, 161-190. [In Persian]

Agha Bagheri, Zahra. (2013). Investigating the relationship between Islamic lifestyle dimensions and mental health of adolescents. **Hadith Life journal**, No. 41. [In Persian]

Asadian Sirous(2016). Phenomenology of Affective Domain, Neglected Element of the Nursing Curriculum. **Educ Strategy Med Sci**. 9(3): 163-175. [In Persian]

Azarshab, Masoumeh & Mirmoradi, Isa (2014). **Islamic life style indicators**, Proceedings of the first national conference, research and development in the third millennium, Islamic Azad University, Aliabad Katul branch, 1-12. [In Persian]

Bagheri, Khosrow. (2011). **A new look at Islamic education**. Tehran: School Publications. [In Persian]

Bavandpuri, Seddiqa. (2014). **The influence of Islamic and modern lifestyles on the phenomenon of divorce**, the first scientific research conference on psychology, educational sciences and society pathology, Kerman <https://civilica.com/doc/438871>. [In Persian]

Clark, M. S. & Fiske, S. T. (2005). **Affect and cognition**. Hillsdale, NJ: Erlbaum.

Eisner, Elliot. (1998). **Educational Imagination, On the Design and Evaluation of School Programs**. Macmillan College Publishing. N. Y.

Fathi Vajargah, Korosh. (2014). **Basic principles and concepts of curriculum planning**. Tehran: Elm Ostadan Publishing. [In Persian]

Hamed Fard, Mostafa and Sadeghian, Bitra (2018). **Declaration of the second step of the revolution lifestyle and science and research**.

تأملی بر وضعیت سبک زندگی اسلامی - ایرانی ...

**revolution from the point of view of the Supreme Leader's orders, Tehran: Mehrgan Danesh. [In Persian]**

Hashemian Bojnoord, Nahid; Minhaj, Mohammad Baqer (2016). What is knowledge? Literature review, comparison of definitions, presentation of new definition. *Rahyaft Journal*, 40, 17-24. [In Persian]

Heydarpour, Hassan (2013). **Philosophical explanation of the Islamic-Iranian lifestyle based on the Tayyaba model of life and evaluating its place in the high school religion and life curriculum guide.** Master's thesis, Tarbiat Modares University, Faculty of Humanities. [In Persian]

Hosseinzadeh, Hassan. (2019). An ontological look at the Islamic lifestyle in the thought of the Supreme Leader. **Theology and Islamic Sciences.** 2(2), 63-35. [In Persian]

Hosseinzadeh Fermi, Mahdi. (2013). **Assessing the analysis of the situation and lifestyle changes in the country in the last decade; Towards the Iranian Islamic model of lifestyle,** the third conference of the Iranian Islamic model of progress. [In Persian]

Kahle, L. R. Kau, A. Tambyah, S. Tan, S. & Jung, K (2005). **Religion, religiosity, and values: implications for consumer behavior: Implications for consumer behavior,** In Haugtvedt, C. P. Merunka, D. And Worlop, L. (Eds). *Proceeding of the la land seminar. 32 Nd international research seminar marketing la lond –les-maures. france,* pp. 249-59.

Kavyani, Mohammad (2009). Islamic education, passing from general goals to behavioral goals. **Journal of Interdisciplinary Research on the Holy Quran,** 3, 2-14. [In Persian]

Kavyani, Mohammad. (2012). **Designing the theory of lifestyle based on the perspective of Islam and building an Islamic lifestyle test and examining its psychometric characteristics.** PhD thesis in psychology, Isfahan University. [In Persian]

Kavyani, Mohammad (2012). Islamic lifestyle and its measuring tool. Qom: Research Institute of Hawzah and University. [In Persian]

Kerami, Zohreh (2020). Islamic lifestyle in the primary school curriculum. *Bi-quarterly journal of educational sciences from the perspective of Islam.* 9(17), 99-133. [In Persian]

Jamshidipour, Parviz, Abdipour, Nasibeh. (2020). The role of teacher education in the realization of a resistance economy with an emphasis on Iranian Islamic lifestyle. **Research in humanities education of Farhangian University**. No. 21, 71-84. [In Persian]

Janalizadeh, Heidar, Sharepour, Mahmoud and Kashefi Rad, Reza. (2011). Investigating the role of hidden curriculum on students' academic performance. **Youth Sociological Studies Quarterly**, 3(8), 58-92. [In Persian]

Lima, C. & Putnam, P. D (2010). Religion Social Networks, and Life Satisfaction, **American Sociological Review**, 75(6), 914 – 933.

Majlesi Azar, Mohammad Mehdi, Ghaffari, Khalil and Nateghi, Faezeh. (2021). Designing and validating the educational model of parents based on Islamic lifestyle in order to reduce the gap between generations. **Journal of Psychological Sciences**, 20(100), 707-710. [In Persian]

Mazaheri, Hossein, Ebrahimpour, Jamshid. (2016). **Islamic lifestyle components and indicators**. National Conference on Chastity, Hijab and Lifestyle, Payam Noor Khorasan Razavi University 1-31. [In Persian]

McGovern, Colleen M. Militello, Lisa K. Arcoleo, Kimberly J. Melnyk, Bernadette M (2018). Factors Associated with Healthy Lifestyle Behaviors Among Adolescents. **Journal of Pediatric Health Care** 32, (5), 473-480.

McKeachie, W. (1976). Psychology in America's bicentennial year. **American Psychologist**, 31, 819-833.

Mehrmohammadi, Mahmoud et al. (2012). **Curriculum: theories, approaches and perspectives**. Tehran: Beh Nashr Publications. [In Persian]

Melnyk, B. M. Kelly, S. Jacobson, D. Belyea, M. Shaibi, G. Small, L. Marsiglia, F. F (2013). The COPE healthy lifestyles TEEN randomized controlled trial with culturally diverse high school adolescents: Baseline characteristics and methods. **Contemporary Clinical Trials**, 36, pp. 41-53.

Mitraa, R. Cantelloa, I.D. Buliungb, R.N. Faulknerc, G.E.J (2017). Children's activity-transportation lifestyles, physical activity levels and social-ecological correlates in Toronto, Canada. **Journal of Transport & Health**, 6, 289–298.



تأملی بر وضعیت سبک زندگی اسلامی - ایرانی ...

Nasiri, Vali Allah; Dehghan Simkani, Rahim; Hejazi, Sadrollah; Nasiri, Ali. (2016). Fundamental components in Islamic lifestyle. **Iranian People's Culture**, (45&46), 159-178. [In Persian]

Noel, J.L. (2005). **Toward A Cultural Model of Indigenous Entrepreneurial Attitude**. Academy of Marketing Science Review, Available: <http://www.amsreview.org/articles/lindsay05.pdf>

Rahimi Naraghi, Hossein; Khosro Panah, Abdul Hossein; Hassanzadeh, Fatemeh. (2020). Fashion Victim as One of the Consequences of Western Lifestyle and Its Anthology in the Thought of Thorstein Veblen, **Islamic Knowledge Management Quarterly**, 2(1), 74-89. [In Persian]

Raisi Ahovan, Yaghoub, Sheikhi Fini, Ali Akbar, Zeinalipour, Hasan. (2020). Studying the effect of hidden curriculum components on the non-cognitive characteristics (emotional attitude) of learning in public, non-government, public and gifted high school students. **Two Quarterly Journals of Theory and Practice in Curriculum**, 9(17), 283-322. [In Persian]

Rezaei, Ibrahim; Jafari, Ahmad; Sadeghi, Mohammad; Olia, Ali (2014). **The context of Iranian-Islamic lifestyle**, the fourth conference of Islamic-Iranian model of progress. [In Persian]

Sayyah Warg, Mohammad; Amirpour, Mahnaz; Vahidi Motlagh, Effat. (2013). **Islamic-Iranian identity as a lifestyle**. Qom: International Congress of Culture and Religious Thought. [In Persian]

Seif, Ali Akbar. (1392). **Modern educational psychology: psychology of learning and education**. Tehran: Doran Publishing. [In Persian]

Shakrami, Nabiullah (2016). **The effect of Islamic lifestyle on employees' job attitude** (case study: 12 selected organizations in the centers of Lorestan and Zanjan provinces). Master's thesis, Zanjan University, Faculty of Humanities. [In Persian]

Sharifi, Ahmad Hossein. (2011). Lifestyle as an indicator to evaluate the level of faith. **Social Cultural Knowledge**, 3 (3): 49-62. [In Persian]

Shaygan, Fariba, Sohrabi, Heider. (2020). **Methods of institutionalizing behavior from the perspective of Islam**. Qom: International Congress of Islamic Humanities. [In Persian]

Tate, E. B. Spruijt-Metz, D. Pickering, T. A. & Pentz, M. A (2015). Two facets of stress and indirect effects on child diet through emotion-driven eating. **Eating Behaviors**, 18, (8), 84-90.

Toghyani, Mojtaba; Kajbaf, Mohammad Bagher; Bahrapour, Mehdi. (2013). The relationship between Islamic lifestyle and dysfunctional attitudes in students, **Journal of Knowledge and Research in Applied Psychology**, 14, 36-44. [In Persian]

Valizadeh, Mohammad Javad (2012). The necessity of providing a native (Islamic-Iranian) definition of lifestyle, **Religion and Psychology Quarterly**, 75, 30-55. [In Persian]

Vereecken, M. Sc, C.A. Maes. Lea. De Bacquer, D (2004). The Influence of Parental Occupation and the Pupils' Educational Level on Lifestyle Behaviors Among Adolescents in Belgium. **journal of adolescent health**, 330 –338.

Eisner, Elliot. (1998). Educational Imagination, On the Design and Evaluation of School Programs. Macmillan College Publishing. N. Y.

Kahle, L. R. Kau, A. Tambyah, S. Tan, S. & Jung, K (2005). Religion, religiosity, and values: implications for consumer behavior: Implications for consumer behavior, In Haugtvedt, C. P. Merunka, D. And Worlop, L. (Eds). Proceeding of the la land seminar. 32 Nd international research seminar marketing la lond –les-maures. france, pp. 249-59.

Clark, M. S. & Fiske, S. T. (2005). Affect and cognition. Hillsdale, NJ: Erlbaum.

Lima, C. & Putnam, P. D. Religion Social Networks, and Life Satisfaction, *American Sociological Review*, (2010),75(6), 914 – 933.

McGovern, Colleen M. Militello, Lisa K. Arcoleo, Kimberly J. Melnyk, Bernadette M (2018). Factors Associated with Healthy Lifestyle Behaviors Among Adolescents. *Journal of Pediatric Health Care* Vol 32, No 5, pp. 473-480.

McKeachie, W. (1976). Psychology in America's bicentennial year. *American Psychologist*, 31, Pp, 819-833.

Melnyk, B. M. Kelly, S. Jacobson, D. Belyea, M. Shaibi, G. Small, L. Marsiglia, F. F (2013). The COPE healthy lifestyles TEEN randomized controlled trial with culturally diverse high school adolescents: Baseline characteristics and methods. *Contemporary Clinical Trials*, No 36, pp. 41-53.

Mitraa, R. Cantelloa, I.D. Buliungb, R.N. Faulknerc, G.E.J (2017). Children's activity-transportation lifestyles, physical activity levels and social-ecological correlates in Toronto, Canada. *Journal of Transport & Health* Vol 6, pp. 289–298.

تأملی بر وضعیت سبک زندگی اسلامی - ایرانی ...

Noel, J.L. (2005). Toward A Cultural Model of Indigenous Entrepreneurial Attitude. Academy of Marketing Science Review, Available: <http://www.amsreview.org/articles/lindsay05.pdf>

Tate, E. B. Spruijt-Metz, D. Pickering, T. A. & Pentz, M. A (2015). Two facets of stress and indirect effects on child diet through emotion-driven eating. *Eating Behaviors*, Vol 18, No 8, pp. 84-90.

Vereecken, M. Sc, C.A. Maes. Lea. De Bacquer, D (2004). The Influence of Parental Occupation and the Pupils' Educational Level on Lifestyle Behaviors Among Adolescents in Belgium. *journal of adolescent health*, pp. 330 –338.